

EL GUST PER LA LECTURA. CONFERÈNCIES 2007 – 2008
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Departament d'Educació – Generalitat de Catalunya

**Jugar amb la poesia:
rebre i donar llum i dolçor**

Ricard Bonmatí

Índex

1. El mestre, bon lector i recitador de poesia	1
2. El recull de poemes del mestre	8
3. Meravellar-se descobrint poesia.....	10
4. Aprendre poemes en totes les àrees de coneixement	13
5. Proposta de lectura creativa i <i>re-creativa</i> de poesia.....	16
5.1. Com presentar un poema als alumnes (amb una bona motivació prèvia):	16
5.1.1. Recitant-lo de memòria.	16
5.1.2. Llegint-lo en veu alta:	16
5.2. Com fer-los viure intensament la recepció del poema:.....	16
5.3. Com ajudar-los a dialogar amb el poema: imitant-lo, recreant-lo	16
6. Descobrir, memoritzar i imitar poemes: viure vibrant amb sentiments fets paraules	24
7. Bibliografia bàsica per a la reflexió	24
8. Uns quants llibres de poemes per ordre de publicació.....	24
9. Altres poemes recomanables	25

Tota persona que intenti ensenyar alguna cosa [...] ha de donar accés a coses que tinguin valor [...] al millor que s'ha dit i pensat. És una obligació estricta, fonamental; altrament l'ensenyant es comporta com un estafador.

Lluís V. Aracil. *La mort humana* (1998: 181)

En comptes d'immundícia i verí, hem preferit omplir els nostres ruscós amb mel i cera, de manera que hem proveït la humanitat de les dues coses més nobles, que són la dolçor i la llum.

Jonathan Swift. *Report of the Battle of the Books* (1704). Citat per Aracil

Si als infants el qui els ensenya és el mestre, a mesura que creixen és el poeta. Cal, per tant, que [els escriptors] diguem sempre coses útils.

Aristòfanes (s. V-IV a.C.). *Les granotes*, 1054-1056

Convé seleccionar les lectures de l'escola [...] [d'acord amb] aquesta doble exigència: el desenvolupament de les capacitats intel·lectuals dels adolescents i la possibilitat que aquests puguin formar-se per si mateixos la seva pròpia interpretació dels textos una vegada escoltada i analitzada la dels qui en altres temps i en altres llocs es van acostar a les mateixes pàgines o als mateixos problemes; contrastar-les, a més, amb les dels seus iguals els permetrà anar creixent en altres esferes de la seva persona més enllà de les purament cognitives.

Guadalupe Jover. *Un món per llegir: Educació, adolescents i literatura* (2007: 90-98)

Els nens i nenes, crec que és bàsic que aprenguin de memòria poemes com si fos la cosa més natural del món: d'una banda, exercitaran aquesta facultat —tan menystinguda des de fa anys—, i de l'altra, entaularan gairebé sense adonar-se'n una relació de gran intimitat amb el llenguatge que no pot sinó proporcionar-los tota mena d'avantatges (sentit del ritme, riquesa lèxica i sintàctica, precisió semàntica, prosòdia). En aquest sentit, valdria la pena esperonar-los a una certa creativitat: de la mateixa manera que dibuixen, podrien compondre poemes partint de certs models o exemples (i ja sabem que la combinació de capacitat mimètica i inventiva pot donar moltes i molt agradables sorpreses) [...] No cal dir que, en aquest estadi primerenc, les formes tradicionals —amb presència de rima i de versos comptats— són les més adients [...] La poesia ens empeny [...] a conèixer-nos.

Alex Susanna. "La poesia a l'escola: mala peça al teler". *Barcelona Educació*, monogràfic 1 (febrer) (2005: 17-18)

Sóc poeta, rondallaire i comediògraf per a infants i joves. És a dir, escriptor oral, un ofici que implica un contrasentit semblant al que implicaria el d'"orador escriptural". Vull dir que escric coses per ser dites de viva veu. Una mica com vosaltres, que teniu la veu com a eina principal per modelar persones. I és que jo em vaig "criar" a la vostra "escola": vaig fer de professor de català quan, a l'aula, de la nostra llengua només se'n feien tres hores a la setmana; després, amb la *immersió*, en vaig ser assessor durant un any, i, per fi, uns quants anys de tutor de primària.

I va ser fent de mestre que vaig constatar que hi havia molta poesia en castellà per a infants, i ben poca en català. I llavors vaig penjar els hàbits de mestre i em vaig fer poeta per a infants. Per necessitat. I és que la poesia i el teatre són les eines més necessàries de l'ensenyant. Perquè no em direu que no us passeu el dia fent comèdia, representant amb entonacions i gestos el paper de l'ensenyant que vol encarrilar persones. Doncs el devessall de paraules i reflexions que aboqueu diàriament sobre els vostres alumnes també hi són a la poesia i el teatre. I podeu fer que ells mateixos les diguin i les assumeixin (no pas a cegues, sinó amb debat i aportacions).

1. El mestre, bon lector i recitador de poesia

La tasca del mestre és doble: 1) fer *curiosos*, interessats pel món, i 2) fer *lectors*, interessats per les persones. En primer lloc, un alumne *curiós*, que s'interessi pel món, no tan sols podrà esforçar-se en el futur per adaptar-se a qualsevol ofici reciclant-se i aprenent el que calgui, sinó que ja ara, en la seva vida actual, s'ho passarà d'allò més bé fent experiments, descobertes, recerques i estudis de qualsevol matèria en general i d'alguna en particular.

I, en segon lloc, un alumne *lector* que s'interessi per les persones, no tan sols podrà interessar-se en el futur a escoltar els sentiments i les raons dels altres i a saber expressar i defensar els propis, sinó que ja ho farà ara, i tant amb relació als seus companys com als adults.

Perquè la poesia conté aquests dos ingredients imprescindibles: el coneixement del món (per mitjà del qual anem adquirint *llum*, saviesa, habilitats materials) i el coneixement dels altres i d'un mateix (per mitjà del qual anem adquirint *dolçor*, humanitat, habilitats espirituals). No cal dir que quan l'alumne, amb companys i mestres, treballa continguts, matèries, també hi estableix relacions de diàleg que l'ajuden a conèixer les persones. És a dir, que tot estudi que un fa a l'escola, com que el fa en companyia, ja conté bones dosis de pràctica de les humanitats, dels valors humans. Però és la pràctica de la literatura (i no pas cap matèria adoctrinadora específica) allò que l'ajuda a aprofundir més aquests valors (tot i que sempre, és clar, al costat de la conversa, del diàleg quotidià amb la gent propera). I és que el text literari et sotmet a un diàleg perquè comparis coses que li han passat a un altre amb les que et passen a tu.

Però fixeuvos que el diàleg amb el text és doblement interpellador quan aquestes paraules que no són teves les has de dir de viva veu i amb convicció. En l'entonació que hi poses, si t'hi poses en cos i ànima, hi ha una gran part de tu mateix. Fem-ne una prova.

Aquest Nadal, a la residència d'avis on viu la meva estimada sogra ("estimada" sense sorna, que quedi clar), hi vaig recitar el poema de Marià Manent "Rondalla del bou". Doncs us proposo que ho feu amb els vostres alumnes, tinguin l'edat que tinguin. Primer, és clar, l'heu de memoritzar (acció que de passada us ajudarà a combatre l'Alzheimer). Evidentment, només és un exemple. No pretenc pas que, per al Nadal vinent, tots vosaltres us aprengueu aquest poema concret, ni que feu servir la meva mateixa entonació ni els meus mateixos gestos. D'entrada, perquè heu de triar un poema amb què us senti ben a gust, i aquest ara potser no us fa el pes; i, en segon lloc, perquè la vostra entonació pot ser ben diferent de la meva. Ah, i l'explicació prèvia també la podríeu fer d'una altra manera, depenent dels alumnes a qui vagi dirigida la recitació. I no cal dir que no us proposo pas que tots els poemes els hàgiu de presentar recitant-los de memòria (també ho farem d'altres maneres, és clar). Aquest, sí: el vaig dir de memòria.

Jo, la presentació prèvia la baso en l'explicació de l'argument (de vegades, com ara, sense revelar-ne el desenllaç) amb gestos que aclareixin els termes més difícils. Quan ho veig necessari, completo aquests gestos amb ràpids sinònims o amb dibuixos a la pissarra. Sinònims d'*establia*: *estable*, *quadra*; de *present* i *ofrena*: *regal*; de "*minvés el fred*": *disminuís*, *baixés*. I dibuixos del *bou*, de les *fondes valls*, de la *carena*, del *clarí* i del *gall*. Ah, i com que després havia de tornar a fer de bou per llegir amb altra gent un poema sobre el bou i la mula, duia fetes unes banyes de cartró que em vaig posar per recitar, i també dues estrelles que em vaig clavar a les banyes al vers final del poema. Així doncs, els vaig dir més o menys això:

"¿Sabeu quina és l'acció més bonica d'aquesta vida i que ens dóna més alegria? Doncs *donar*. Per exemple, *donar* la vida: el pare i la mare de cadascun de nosaltres ens han *donat* la vida. També *donem* ajuda (com ara la que us donen cada dia aquí els vostres cuidadors). I *donem* consells, sorpreses, alegries, i de vegades disgustos (però llavors ho arreglem i demanem disculpes). I també *donem* la llauna, la tabarra: nyec-nyec, nyec-nyec (però llavors *donem* una treva, un respir, deixem respirar la gent). Ah, i també podem *donar*, oferir, una ofrena, un present, un regal. Com quan vosaltres elaboreu aquí un objecte de regal per als vostres parents.

"Doncs vet aquí que la nit en què va néixer el *dolç Infant* Jesús a l'*establia* de Betlem, les plantes li van fer el present de *florir* en ple hivern i enmig de la *neu*, i

tothom li *duia riques ofrenes*. I llavors el gros i *pesant* bou va pensar que ell, quan *minvés* una mica el fred, caminaria per les *valls* més *fondes* i per la *carena* de les muntanyes més altes... a la recerca d'una rica i brillant *ofrena* per *dur-la* a l'*Infantó*. I això ho faria amb el seu *pas tan lent*, encara que hagués de caminar *tota* la nit fins que se sentís el *clarí*, la trompeta, dels *galls* que anuncien que es fa de dia. I sabeu per fi què va trobar?... *Rondalla del bou*, de Marià Manent: *El bou pesant...*"

Rondalla del bou		2a	4a	6a	8a síl·labes
El bou pesant, veient la gent	1r	El bou pe- sant ,	ve-	ient la	gent
que tantes coses oferia,	2n	que tan -tes	co -se-[z]	o -fe- ri -a,	
diu que volia fer un present	3r	diu que vo- li -a	fê _un	pre- sent	
al dolç Infant de l'establia.	4t	al dol -[z]	ln - fant	de l'es-ta- bli -a.	
		2a	4a	6a	8a
I quan minvà una mica el fred	5è	I quan min- và _u-na	mi -ca_	fred	
i l'Infantó ja no plorava,	6è	i l' ln -fan- tó	ja no plo- ra -va,		
sortí amb pas lent dins l'aire net,	7è	sor- tí _m pa[z]	lent din[z]	l'ai -re net ,	
sota la nit florida i blanca.	8è	So-ta	la nit	flo-ri-da_i	blan -ca.
		2a	4a	6a	8a
Va caminar per fondes valls	9è	Va ca-mi- nar	per fon-de[z]	valls	
i ressegua la carena.	10è	i res-se- gui -a	la ca- re -na.		
Sentí el clarí de tots els galls...	11è	Sen- tí _l cla- rí	de tot -[z]_el[z]	galls ...	
però ja duu la rica ofrena!	12è	Pe-rò	ja duu	la ri-ca_o- fre -na!	
		2a	4a	6a	8a
Saltant de goig i bruelant,	13è	Sal- tant	de go [t-g]_i	bru-e- lant ,	
el bou baixà de la muntanya	14è	el bou bai- xà	de la mun- ta -nya		
i s'oferia al dolç Infant	15è	i s'o-fe- ri -a_al	dol -[z]_ln- fant		
amb una estrella a cada banya.	16è	Am- b _u-n_es- tre -lla_a	ca-da	ba -nya.	

El vers octosíl·lab (de vuit síl·labes, comptant-hi fins a la darrera tònica) i amb ritme regular (el model més exacte del qual és el dels versos 1r, 5è, 7è, 11è, 12è i 16è: àtona i tònica alternades) d'aquest poema té dos accents principals: a la quarta i la vuitena síl·labes (que us he destacat en lletra més grossa i negreta), i cal pronunciar-los sempre perquè, per sort, l'autor no hi ha fet caure cap síl·laba àtona (i això que en algun cas ho podria haver fet a la quarta). En canvi, els accents secundaris de la segona i la sisena síl·labes (que us he destacat només en negreta) onze vegades l'autor no els compleix plenament, és a dir, que hi col·loca una síl·laba àtona (que cal pronunciar àtona i que tot seguit us destaco en cursiva); això passa als versos 2n: *co-se(z)_o-*; 3r: *diu que*; 4t: *de l'es-*; 6è: *i l'ln-*; 8è: *so-ta*; 9è: *Va ca-*; 10è: *i res-*; 10è: *la ca-*; 13è: *bru-e-lant*; 14è: *de la mun-*; 15è: *i s'o-*. Cal adonar-se que aquesta manca de regularitat és molt lleu en la major part de casos (i fins i tot fer una mica fort el *bru* de "bru-e-lant" ens ajuda a separar, tal com cal fer, la "u" de la "e"), atès que, encara que són síl·labes àtones, tampoc no són situades al costat d'una tònica, cosa que trastocaria aquesta. Això només passa al vers 8è, ja que, si seguíssim mecànicament la norma àtona-tònica, hauríem de pronunciar "so-**tà**", de manera que capgirariem

l'accent de la paraula. En aquest cas tan greu, hem de trencar el ritme sense contemplacions: “**So**-ta la”, amb accent secundari a la primera síl·laba, tal com parlem.

Fixeu-vos que la memorització d'un poema ens podria portar mecànicament, a adults i infants, a adoptar el ritme majoritari (i/o més regular) en tots i cadascun dels versos tal com ho fem en les cançons, en les quals deformem moltes paraules. Per exemple, fem agut el mot pla “muntanyes” a “Muntany**es** del Canigó”. Però, així com en la cançó donem prioritat al ritme, en el poema hi hem de fer prevaler el sentit del text i entonar com si narréssim; tot mantenint, però, el màxim ritme que puguem. Aquest és el difícil equilibri del poema ritmat: narrar mig cantant, però sempre intentant que una cantarella artificial no ens ofegui el sentit del text.

I hem de lligar els mots com en la parla (cosezoferia, pazlent, totzelzgalls, gotgi, etc.) i fixar-nos més del normal en l'elisió (emudiment de vocal com a “¿Quin_hor_és?”: mica_l, sortí_mb, Sentí_l, ric_ofrena [en català occidental], un_estrella) i en la sinalefa (diftongació de vocals: forta amb forta només si són iguals: oferia_al, estrella_a; forta amb fluixa després de consonant: fê_un, minvà_una, florida_i, rica_ufrena [en cat. oriental]; o fluixa amb forta només a inici de síl·laba, com fariem a “¿l_ara què?”: aquí només hi ha el cas [i dins de mot] ve-ient).

Per recitar el poema “Corrandes d'exili”, una mestra va assegurar que calia dir “l'altra **meitat** [sic] vingué amb **mi**” (quart vers de la quarta estrofa), suposo que per imitar el ritme del vers anterior, que té accent secundari a la tercera síl·laba: “mitja **vida** condormida”, ritme que és majoritari al poema: en divuit versos; en setze és a la quarta; en un, a la cinquena (“*abanz* de passar la **ratlla**”, amb accent subsecundari a la segona), i en un, a la segona (“el **dia** de ma partida”). Per això jo us insisteixo tant que un poema no és una cançó i que cal dir cada vers amb l'accent que marquen les tòniques naturals. Marco en negreta els accents secundaris que el poeta ha situat a la tercera síl·laba, i en negreta cursiva els que ha situat en una altra posició:

Corrandes d'exili

Una **nit** de lluna plena
tramuntàrem la carena,
lentament, sense dir re...
Si la **lluna** feia el ple
també el **féu** la nostra pena.

L'estimada m'acompanya
de pell **bruna** i aire greu
(com una **Mare** de Déu
que han trobat a la muntanya.)

Perquè ens per**doni** la guerra,
que l'ens**sagna**, que l'esguerra,
abans de pas**sar** la ratlla,
m'ajec i **beso** la terra
i l'**acarono** amb l'espatlla.

A Catal**unya** deixí
el **dia** de ma partida
mitja **vida** condormida;
l'altra **meitat** vingué amb mi
per no deix**ar**-me sens vida.

Avui en **terres** de França
i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'enyor**ança** viuré.

En ma **terra** del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre **pins** un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
“Com el **Vallès** no hi ha res”.

Que els pins cen**yeixin** la cala,
l'ermita **dalt** del pujol;
i a la **platja** un tenderol
que batega com una ala.

Una esper**ança** desfeta,
una rec**ança** infinita.
I una **pàtria** tan petita
que la som**io** completa.

Pere Quart

Una vegada vist que cal pronunciar els mots ben lligats i accentuant-los com parlem i evitant la cantarella monòtona, tornem a la “Rondalla del bou” per analitzar la necessitat de fer-hi les accentuacions emfàtiques que el sentit del text ens reclami. Els termes *pesant* i *bruelant* podríem dir-los amb veu gruixuda i fent-hi un petit accent exagerat o pausa. Podem dir un xic més lentament *sortí'm pas lent*. El terme *florida* el podem dir meravellats perquè enmig de la neu no sol estar tot florit. Al terme *tots* podem posar-hi un èmfasi fort que demostrï cansament, com volent dir que ha calgut escarrassar-s'hi tota la nit. Aquest to mig protestaire contrastarà immediatament amb l'èmfasi de victòria del vers següent *però ja duu la rica ofrena*, que ha d'encetar un to radiant i mig eufòric que es mantindrà en els dos versos següents, i que en el 15è i el 16è serà d'il·lusió a mig camí entre la sorpresa i la ingenuïtat, a gust del rapsode concret.

Acompanyant la bona entonació, però sense caure en gesticulacions mecàniques ni carrinclones, podem fer els poc marcats gestos següents: 1r, braços arquejats als costats volent significar ‘gros, pesant’; 2n-3r, palmells endavant ‘donar’; 4t, mans juntes com agafant un nadó; 5è-6è, braços encreuats ‘fred’; 7è-8è, mans imitant ‘passos’; 9è, mà avall; 10è, mans carena; 11è, mà a l'orella; 12è, com 2n-3r; 13è, mans una mica amunt; 14è, mà avall; 15è, com 2n-3r;

16è, mans a l'altura de les banyes. És important adonar-se que els gestos (sobretot en els més petits) ens ajuden molt a recordar què ve després. I amb el moviment dels llavis passa el mateix: quan hem dit moltes vegades un vers, una estrofa o dues de seguides en veu alta, aleshores els llavis (aquests sí: mecànicament) ja recorden què ve després. És per això que ens costa tant memoritzar només mentalment un poema: perquè llavors la boca i les mans no ens hi ajuden.

La memorització pot ser difícil per contacte de sons (*sortí amb pas lent dins l'aire net*), de conceptes (*fred-lent-net, sortí [...] dins [contradicció]*) o de sinònims (*dolç Infant, Infantó*). Ara bé, un cop après el poema, els jocs de sons el fan irresistible. Un bon exemple d'al·literació o repetició de sons és l'expressiu vers del bonic poema de Costa i Llobera “El pi de Formentor” *revinclà per les roques sa poderosa rel*, que recorda l'embarbussament “Per la carretera un carreter porta un carro amb quatre rodes”. El meu poema “Papallona” conté un vers al·litterat que recorda l'embarbussament “En quin tinter té tinta en Ton”: *suques tinta en tantes flors*.

Papallona

Papallona encisadora
Escriptora i dibuixant,
Com que ets tan bona lectora,
Passes pàgines volant.

Amb ta ploma enrotlladora
Suques tinta en tantes flors...
El teu llibre m'enamora,
Poetessa dels meus horts.

Tinc publicat un altre bon vers al·litterat: *fa que em tapi el cap i tot*, dins del poema d'aventures “El meu follet”, que té una mètrica tan regular (accent secundari sempre a la tercera síl·laba) que és ben fàcil de memoritzar. I també ho és pel lligam entre episodis. El presento dient que els follets des de l'any tirurany entren a les cases pel forat del pany i que els agrada fer bromes però que no suporten el desordre. I els pregunto: “¿Oï que vosaltres, a casa, ajudeu a parar taula?” I sovint surt un masclet

que diu que no. I jo contesto: “Doncs jo, sí; i quan em toca fer el sopar, el faig, i desparo la taula, rento els plats i endreço la cuina. Però un dia estava molt cansat i vaig fer el gandul i vaig pensar que ja ho faria l’endemà. I aquella nit, sense despertar-me del tot, un soroll a la cuina em va causar un gran neguit, una preocupació. I és que un follet havia entrat pel forat del pany i no podia parar d’endreçar tota la cuina. I després s’enfila als peus del meu llit, m’estira el dit gros del peu, i llavors somio que xuto. I per això m’agrada recitar sempre el poema: «El meu follet».” I ara us el recitaré a vosaltres. Fixeu-vos que, encara que jo no en fos l’autor, també l’hauria memoritzat fàcilment. I vosaltres, també. I no cal dir els infants de qualsevol edat. No és veritat que els petits no puguin recordar poemes llargs. Si el poema té molta grapa argumental i molta facilitat rítmica, com passa en aquest, se l’aprenen tot, i bé.

Per als menuts, però, us recomano que abans d’ensenyar-los poemes tan llargs (aquest meu té quaranta-quatre versos), els n’ensenyeu de curts com ara els del meu bestiar, els meus poemes referents als panellets i als barrufets i altres d’altres autors, i també de populars com ara aquests que contenen al·literacions, molt de ritme i molt missatge argumental. El primer és l’endevinalla de l’eruga o la papallona: totes dues respostes són bones; d’altres són dites:

M’arrossego com un cuc
fins que em fico dins d’un sac;
quan el sac em ve petit,
¡cap enlaire i a volar!

Quan sóc al llitet,
només trec el nas
i li dic al fred:
“No m’enganyaràs.”

Catacric-catacroc,
Encén-te, foc,
Que hi ha un pobret
Que es mor de fred

Si plou,
el ruc no es mou.
Si neva,
el ruc no es lleva

M’he llevat,
m’he rentat,
he esmorzat,
he anat a Montserrat,
i tu encara ets al llit.
Lleva’t, lleva’t de matí. (*et diu l’oreneteta de bon matí*)

Casa d’orenetes,
molta sort i amoretetes.

Qui roba un ou,
roba un bou.

Populars

Són set exemples que ens mostren la força que la forma pot donar al poema, i també els valors profunds que sovint ens aporta la poesia (i la cançó) popular en les seves diverses formes.

Acabo el repàs de la prosòdia amb el meu poema dedicat a Pere Quart. Els dic que a la meua classe d’estudiant hi havia un esquelet amb els ossos lligats amb filferro, i que jo creia que l’amo d’aquells ossos devia anar pel món com un espectre cercant-los. ¿I si era l’ossada del meu padrí, el meu besavi? I que de gran he llegit el poema “Ossada meua”, on Pere Quart diu que aquesta és la nostra “higiene penúltima”. La netedat o higiene última és quan serem pols; però la penúltima és quan serem esquelets, tan polits i blanquets: gran idea per fer el poema. I demano un préstec literari: el primer vers del trist poema “Corrandes d’exili”, l’agafo prestat per compondre el meu, tan alegre i d’homenatge als morts i a Joan Oliver en particular. De seixanta versos, sols quatre no tenen l’accent secundari a la 3a, sinó a la 2a (30è: **cor-rem** co-mes-pe...), o a la 2a i la 5a (18è: **i_on va-zam-ba-ques...**, 46è: **enz vo-le-xi-gíl...**, 54è: **pe-run pas-sa-dís...**).

El meu fantasma

Una nit de lluna plena,
al castell del meu besavi
sento veus d'ànima en pena
que provenen d'un armari.

Jo que l'obro per calmar-me
i un llençol veig que es desplega,
pren la forma d'un fantasma,
surt i em diu: "¡Mercès, col·lega!"

"Per la veu t'he descobert:
¡ets l'espectre del padrí!"
"¡Fill del fill del meu filllet!,
¡el besnét meu preferit!..."

"Fa set anys, quan era un vell,
vaig pregar que, si em moria,
m'enterressin al castell
per si els ossos revivien..."

"P'rò, padrí, ¿on tens els ossos?,
¿i on vas amb aquesta roba?"
"¡Me'ls van prendre uns *peixos grossos*
per portar-los a l'escola!"

"¡Quin desastre!, ¿saps què passa?:
que ara veig que l'esquelet
que hi ha dins la meva classe..."
"És el meu, ¡i no hi ha dret!"

"Tinc un pla; no t'amoïnis:
hi anirem aquesta nit;
tu segueix-me i no rondinis:
tindràs ossos tot seguit."

Com si al cul tinguéssim punxes,
correm com esperitats
i posem els pèls de punta
a les òlibes i els gats.

La finestra és mig badada...
i el besavi fot un bot,
es vesteix la seva ossada,
¡salta i balla i canta i tot!

P'rò de cop sona l'alarma,
i el padrí fuig espantat...
Jo el segueixo bo i posant-me
el llençol que m'ha llançat.

El conserge, que es desperta,
quan ens veu pel passadís,
es desmaia i cau a terra...
i se'n torna al paradís.

Quan sortim, la policia
ens vol exigí el carnet;
p'rò els responc amb ironia:
"¡L'altre món és lliure i net!"

És llavors que ens persegueixen,
p'rò ens fiquen dins el castell,
i aquí ja no s'hi atreueixen,
que la pò els entra a la pell.

Dic adéu al meu fantasma
per un passadís secret,
i ell em diu bo i abraçant-me:
"¡Salva els ossos, bon besnét!..."

"I si mai algú et pregunta
què seràs quan siguis gran,
tu contesta-li: «Sens dubte,
¡esquelet polit i blanc!...»"

Ricard Bonmatí
L'any tirurany
Cadí, 2007 (2a ed.)

Resum d'aquest repàs de les qüestions formals dels versos: en primer lloc, cal pronunciar les síl·labes ajustant-se: 1) al desig de l'autor pel que fa a la mètrica (vuit síl·labes al meu vers octosíl·lab de "Dromedari" *Qua-nha-da-na-fex-cur-sí-ons*), i 2) al dialecte en què s'ha escrit (al poema de la valenciana Maria Dolors Pellicer "Cauen gotes", en català oriental hi llegiríem *nit-cal-fes*, però en occidental és *ni-et-cal-fes*). He fet uns versos sols per mostrar-vos com dir les síl·labes seguint els models populars de: *U-na-pla-ta-den-ci-am* i *¿Qui-tho-ha-dit?*:

Be-na-vi-at	la-vi-at	—¿Que-hiha-pa?	La-cu-a-de-Sant-Jo-an
hihal-co-mi-at	l'a-vi-ó	—No-n'hi-ha,	és-con-tí-nu-ai-su-au.
del-bes-ti-ar	se-rà-vi-a	p'rò-hiha-co-ca,	Guai-teu-si-és-pun-tu-al:
d'en-Ma-ci-à.	de-vi-at-ge.	quet-pro-vo-ca	¡car-re-te-rai-man-ta-iau!
		més-quel-pa.	

I, en segon lloc, cal posar l'accent en la síl·laba tònica de cada mot, un accent que pot tenir no tan sols força de veu, sinó també matisos expressius si el sentit del text ho requereix.

Però, alerta: no us demano en absolut que feu reflexionar els vostres alumnes sobre els aspectes formals de la poesia. No han d'estudiar la partició de síl·labes ni els accents principals i secundaris. Aquestes reflexions us les he fetes exclusivament per a vosaltres, perquè domineu el camp en què us moveu. Però ells només hi han d'entrar de manera intuïtiva (llevat del cas, és clar, d'un alumne concret que sigui ell qui espontàniament demani comptar síl·labes: a aquest sí que li podem aclarir el que demani, però sense voler anar més enllà).

Sí que pretenc, però, que sigueu molt conscients que la recitació de memòria de poemes ben entesos i expressats amb les necessàries modulacions de veu forma aspectes fonamentals de la persona, com ara la memòria, el ritme, la matemàtica, la dicció, l'expressió en públic o l'exteriorització de sentiments. De memòria i de bona expressió lingüística i gestual no en té innatament ningú: tots n'adquirim sempre.

Us he dit al començament que en l'entonació que poses en un poema, hi poses una gran part de tu mateix. Amb mi ho acabeu de comprovar. Però també us he dit que en el mateix text dels poemes (encara que els llegim només amb els ulls i sense entonació perceptible) hi hem de trobar informació i sensibilitat sobre el món i/o sobre les persones. És per això que hem de saber triar els millors poemes per als nostres alumnes.

2. El recull de poemes del mestre

Tot mestre ha de tenir al calaix un conjunt de poemes irresistiblement vius. No vull dir amb això que tot poema que es vulgui presentar a l'escola hagi de tenir rima i ritme. No. Però, com que sí que en té la primera poesia que viuen els infants a casa, al carrer i al pati, la meva proposta d'incitació a introduir la poesia a l'aula consisteix a començar fent vibrar els infants amb poemes molt motivadors i molt fàcilment memoritzables, és a dir, amb sentiments i imatges atractives que els diguin coses útils, enginyoses, sensibles i/o xocants, i que alhora tinguin com a mínim ritme, és a dir, una certa mètrica treballada, artificial, intencionada.

I és que és molt important aconseguir que la recitació dansada o amb picament de mans que espontàniament fan les nenes a l'esbarjo —sobretot, però no únicament—, no sigui viscuda pels infants com una cosa absolutament diferent del treball de poesia que fem a l'aula. Els mestres hem de saber establir ponts amb aquesta poesia viva que és mig cançó. ¿De quina manera? Doncs fabricant-nos un bon recull de poemes (sempre ampliable i adaptable) dels que sabem del cert que enganxaran els nostres alumnes fins al punt de demanar-nos-en més i més.

Al mestre, aquests poemes li han de servir per anar-ne presentant molts i de manera sistemàtica al llarg del curs, i també d'altres esporàdicament, quan una determinada situació el convidi a presentar-ne un de molt concret. Per exemple, si un dia de maig plou, no n'hi ha prou de dir la dita "Pel maig, cada dia un raig" (que és d'aigua i no pas de sol, com li vaig sentir dir erròniament a una mestra d'educació infantil). Podem presentar, a més, el suggeridor poema de Maria Dolors Pellicer

“Cauen gotes” (aquest el podríem presentar llegint-lo; per exemple, amb tothom amb el text al davant), i aprofitar potser per presentar un altre poema de la mateixa autora, com ara “Al meu poble la gent compra”, i dir-los tots dos amb pronúncia com més valenciana millor (“ni-et-cal-fes-mas-sel-cap”; “pe-rom-pli-reis-ca-bas-sets”), i deixar a l’abast el llibre (*Versos diversos*) d’on els hem trets, per si resultés que ja hem aconseguit desvetllar en algun alumne el cuquet de voler llegir autònomament més poemes de l’autora.

Cauen gotes
esvaroses,
llefiscoses,
que bavegen pels terrats.

Ix el sol i tot ho eixuga
i al minut,
un altre raig.

Cauen gotes
que s’ajunten,
i que sumen,
multipliquen,
i ens omplen els carrers
de part a part.

Ben pensat,
no et preocupes
ni et calfes massa el cap,
que és normal
i passa sempre
perquè som al mes de maig.

Maria Dolors Pellicer

Al meu poble la gent compra
al mercat, cada dijous,
botifarres, llonganisses,
sardinetes, floricals.

I s’escuren les butxaques
per omplir els cabassets
amb ametles ensucrades,
confitures i pinyons,
cucurutxos de galetes,
mantegades i torrons.

Compren penques i cacaues,
carabasses ben torrades
i saquets de caragols.

Compren flors en abundància,
per primavera, com cal,
però no compren somriures,
que això es dóna de regal.

I per Pasqua, una mona,
per Nadal, els pastissets.

Maria Dolors Pellicer. *Versos diversos*. Alzira: Bromera, 2003

Una altra ocasió pot ser una efemèride. Precisament aquest 2008 és l’Any Rodoreda amb motiu de la celebració del centenari del naixement de l’escriptora. Com a narrativa curta d’ella, us recomano el tendre i divertit conte “Amor”, de *La meva Cristina i altres contes*. En una entrevista, Rodoreda va dir que quan construïa la seva Colometa, de tant en tant s’aixecava de la màquina d’escriure per fer-se un tip de riure. I no era pas crueltat contra el seu personatge tan angoixat, sinó satisfacció de saber dibuixar situacions humanes portades al límit. I precisament té dos poemes que dibuixen molt bé: la dignitat davant el maltractament, representada per la cuca de llum, que no es deixa humiliar; i el pessimisme davant la vida, representat per l’escarabat piloter, que tot ho veu negre. I tot plegat amb molt de ritme i molta poesia. Ah, fixeu-vos que, així com la cuca de llum pensa i “decideix” apagar-se, l’escarabat no pensa, sinó que s’angoixa i “es deixa decidir” per les circumstàncies. Heus aquí els dos sonets:

Cuca de llum

Carregueu-me bé la pila,
que he de fer molta claror,
assegada en branquilló,
que és cosa que molt s'estila.

Ja ve la fosca i, tot d'una,
encenc el meu fanal verd,
instal·lada prop d'un gerd
per engelosir la lluna.

Sóc un estel de la terra;
si mà incivil em desterra
i em reclou dintre d'un got,

m'apagaré de seguida,
i que la mà entossudida
em torni a encendre si pot.

Escarabat

Estic cansat de trescar
empenyent sempre la bola.
Si m'atura l'escarola,
glapeix, quan em veu, el ca.

Si el camí ve de baixada,
s'escapoleix el botí.
Però si munta el camí,
la bola esdevé pesada.

Fill de femta ja podrida,
meno escarrassada vida
a través d'aquesta vall.

I algun dia, cosa trista,
quan ja hauré perdut la vista,
em trepitjarà un cavall.

Mercè Rodoreda. *Agonia de llum*. Barcelona: Angle Editorial, 2002

Quatre poemes, doncs, que podeu tenir a mà per a situacions especials: si plou al maig, si visiteu un mercat o si feu l'Any Rodoreda (o si mai parleu de la cuca de llum o de l'escarabat piloter; o també si mai parleu de la llibertat interior i l'ànim, o del pessimisme i el desànim). Uns poemes que (juntament amb aquells set populars i amb els del bou, la papallona, el follet i el fantasma), a més dels seus valors formals que els fan atractius, ens han ensenyat aspectes dels animals, de les coses i també dels sentiments humans. Un fons i una forma que ens captiven.

3. Meravellar-se descobrint poesia

Al jardí de l'escola, les criatures es troben inserides en la seva comunitat quotidiana, una mica com passava amb la família ampliada d'abans. Es tracta d'un valor afegit: les experiències compartides adquireixen un altre nivell de sentit. [...] El desig i la capacitat de jugar són fisiològicament irreprímibles; en qualsevol situació, els nens troben un moment per jugar. I una part important de l'ofici d'educador és facilitar-los la realització d'aquest impuls vital.

Penny Ritscher. *El jardí dels secrets* (2003: 24-25)

Si jo pogués influir sobre la fada bona que, segons diuen, regna en els batejos de tots els infants, li demanaria que donés a cadascun d'ells una capacitat de meravellar-se tan indestructible que li durés tota la vida, com a infal·lible antídote contra l'avorriment i el desencís dels anys següents, contra les estèrils preocupacions per coses artificials, contra l'alienació de les fonts de la nostra força. Perquè un infant, sense aquest do de part de les fades, pugui mantenir intacta la seva capacitat de meravellar-se, necessita la companyia d'almenys un adult que pugui compartir amb ell aquesta capacitat i redescobrir amb ell l'alegria, l'entusiasme i el misteri del món en què vivim.

Rachel Carson. *The sense of wonder (La capacitat de meravellar-se)* (1956). Citat per Ritscher

Penny Ritscher, al seu gran llibret *El jardí dels secrets*, diu que la necessitat del joc en els infants és "fisiològicament irreprímible", i que "una part important de l'ofici d'educador és facilitar-los la realització d'aquest impuls vital". I, encara més important: com diu Rachel Carson, l'infant només pot mantenir per sempre aquesta preciosa capacitat de jugar amb el món, de meravellar-se amb la vida, si ho fa amb el suport "d'almenys un adult que pugui compartir amb ell aquesta capacitat". Un dels casos que recordo amb els meus dos fills quan eren petits, és l'observació que vam fer tots tres

d'una aranya que estirava les potes al llarg de la tija d'una planta com a camuflatge perquè els insectes que volia caçar no la veiessin. L'anècdota per a mi és important perquè encara ara, més de vint anys després, el més jove em diu: "Allò sí que era aprendre." Un comentari que reflecteix com n'és de bo el profund aprenentatge "en família".

Doncs bé, ens passa el mateix en el camp del joc de paraules, de la poesia: cal que la descobrim "en família", en aquesta família formada pel mestre i els alumnes en la qual l'adult hi té un paper clau: sense pretendre ser "l'interpretador" únic del text poètic en qüestió, ha de ser "l'entusiasmador" principal de la "família" davant del contingut i la forma amb què se'ns presenta aquella "meravella" del "jardí" dels jocs de paraules. L'ha d'acompanyar meravellat.

Perquè, en poesia, la intenció última de tot mestre —a còpia d'anar-ne introduint engrescadorament— ha de ser aconseguir que els seus alumnes visquin immersos en un jardí de poemes de manera plenament natural, i que arribin a adquirir l'hàbit de llegir-ne, de desxifrar-ne, de memoritzar-ne, de recitar-ne i d'escriure'n amb fluïdesa i profunditat. Ben bé com si fos un joc, plaent i del tot necessari per al seu equilibri psicològic. Tal com diu Guadalupe Jover en el seu imprescindible llibre *Un món per llegir* (escrit especialment per a secundària, però molt vàlid també per a primària):

És per això que, seguint Paulo Freire, voldríem posar ara tots els estris del taller de l'escriptor al servei d'una millor lectura i una millor reescriptura d'un mateix i del món. [...] perquè explorant les possibilitats del llenguatge poètic serem també capaços de posar en paraules el que ens passa per dins, i estarem en més bones condicions de dominar o fer que es desbordin —si és això el que desitgem— les nostres passions i emocions. (Jover, 2007: 151)

Cal fer dialogar la psicologia dels alumnes amb la poesia perquè aquesta aconseguixi tocar-los la fibra sensible i els converteixi en poetes lectors i poetes escriptors. Però el que no farem és presentar-los d'entrada poemes de caire líric, dolços o evocatius. Amb infants poc avesats a la poesia, cal que comencem amb poemes que tinguin molta grapa, tant en el fons com en la forma. Permeteu-me ara que us conti una anècdota personal. L'any 1989, feia de mestre de primària i no trobava poemes en català que tinguessin prou grapa per a alumnes poc motivats per la poesia. En castellà, sí. I així recitava als meus alumnes poemes com ara aquests:

El Sol quería bañarse

El Sol quería bañarse
porque tenía calor.
Llevaba el calor por dentro.
La Luna se lo advirtió;
pero el Sol no le hizo caso,
ni siquiera la escuchó,
porque el calor que tenía
le quitaba la razón,
y hacia el caer de la tarde
se tiró al mar y se ahogó.
Al ver que se ahogaba el pobre,
el cielo se oscureció,
las estrellitas lloraban
lágrimas de compasión;
negro todo el mar se puso
de la tristeza que le dio.

Sólo la Luna en el cielo
muy serena se quedó.
"No os asustéis —les decía—,
que no hemos perdido al Sol.
Mañana de mañanita
saldrá por otro rincón,
más fresco que una lechuga
con el baño que se dio."
A la mañana siguiente,
sonriente salió el Sol;
el cielo se puso alegre,
el mar, de gozo, bailó,
las estrellas se reían
del susto que el Sol les dio,
en su cuarto se durmió.

Salvador de Madariaga

Golondrinas

Las alturas cristalinas
arañáis con vuestras alas
jugando a las cuatro esquinas
con gritos de colegialas.

Guillermo Díaz-Plaja

Para divertir su afán
cantaba a su jaula un loco:
“Unos están por poco
y otros por poco no están.”

Ramón de Campoamor

La rana y la gallina

Desde su charco una parlera rana
oyó cacarear a una gallina.
—¡Vaya! —le dijo—, no creyera, hermana,
que fueras tan incómoda vecina.
Y con toda esa bulla ¿qué hay de nuevo?
Y con toda esa bulla ¿qué hay de nuevo?
—Nada, sino anunciar que pongo un huevo
—¿Un huevo sólo? ¿Y alborotas tanto?
—Un huevo sólo; sí, señora mía.
¿Te espantas de eso, cuando no me espanto
de oírte como graznas noche y día?
Yo, porque sirvo de algo, lo publico.
Tú, que de nada sirves, calla el pico.

Tomás de Iriarte

Una noche

La lluvia:
tamborileaba en los tejados,
tilintinteaba en los cristales,
tolontonteaba en los manzanos,
glubgurgujeaba en las canales.

Y se quedaban las gotas temblando
en los bigotes de los gatos
en las fronteras de los sueños,
gorgogoteaban en los charcos:
GLUB-DUP
GLUB-DUP
GLUB-DUP...
y parecía
que era el corazón de la Tierra,
que latía.

Ayes Tortosa

Per presentar “El Sol quería bañarse” els preguntava que si ens trobéssim al punt més alt d’una illa, d’on veuríem sortir el sol i on el veuríem pondre’s. Per a “Golondrinas” els demanava si els agradava jugar als quatre cantons i quin és el nom dels ocells que sembla que juguïn a aquest joc. Etcètera. D’aquests poemes, també vaig recitar “Una noche”, d’Ayes Tortosa (llavors no el sabia), perquè és bastant nou

(de *Ciudad de tinta y papel*. Màlaga: Diputaci3n de Màlaga, 1999); per3 ara tamb3 el recitaria per la seva impressionant pluja de sons i per la màgia del tremolor de les gotes en els bigotis dels gats i en la frontera dels somnis, aquella en qu3 no saps si dorms o estàs despert.

Doncs b3, us dir3 que aquells bons poemes populars catalans de qu3 us parlava i aquests poemes castellans tan suggeridors em van despertar la necessitat de compondre poemes jo mateix, tot seguint la l3nia del *Bestiari* de Pere Quart. Uns poemes, 3s clar, que ara us poden servir per al vostre recull particular i que, a m3s, podeu presentar en les ocasions m3s impensades, i no sempre en el marc específic del treball de llengua. “Sargantana”, per exemple, el podeu tenir memoritzat i, si mai en veieu una al pati o a l’hort, podeu fer veure que us hi adreceu amb les paraules dels versos: *Cocodril menut, / llenguallarg i astut...*, que no cal dir que s3n un cant a la llibertat i al respecte per les bestioles. Podem fer el mateix amb el poema “Elefant”, per3 ara quan alg3 a la classe es queixi que s’han burlat d’ell; jo els dic que tinc un amic que 3s elefant i que un dia me’l trobo plorant enmig de la selva perqu3 els companys de classe es riuen del seu nas tan llarg, i llavors faig veure que m’hi adreço amb el poema. I el tercer, “Balena”, el faig servir quan alg3 diu que t3 por d’alguna cosa: explico a tothom el cas d’un amic meu que no havia anat mai al mar per por que no se’l meng3s una balena. I engego aquestes paraules màgiques que treuen la por al m3s poruc.

Sargantana

Cocodril menut,
llenguallarg i astut
que has caigut en mans
de petits humans,
per salvar el teu cos
n’has perdut un tros:
la cua has donat
per la llibertat.

Elefant

El teu nas ben b3 3s un braç,
tamb3 et pot servir d’aixeta...
i, quan m3sic et faràs,
ija tindràs una trompeta!

Balena

Si se’t menja una balena,
no et morissis pas de por:
quan tindrà la panxa plena,
¡sortiràs pel sortidor!

Ricard Bonmatí. *Estimades feres*, 1990

4. Aprendre poemes en totes les àrees de coneixement

Podeu presentar als vostres alumnes els divertits poemes “Sol” i “Forat d’oz3” quan parleu de com la llum del sol fa que les fulles de les plantes absorbeixin CO₂ i creïn aliment i expulsin oxigen, o del perill que el sol ens cremi arran de l’eixamplament del forat de la capa d’oz3:

Sol

Quan el gat s’ajeu al sol i tanca els ulls,
a red3s i relaxadament,
jo me’n vaig al bosc, al mar, i escolto el vent
i empaito el sol
dintre la ment.

Oh germà sol, o *sole mio*, que bell 3s
el dia al sol, l’aire ser3, i aquest exc3s
de pensament que em porta a preguntar
com crema el sol i com la llum pot fer mudar,

clorofil-la amunt, contracorrent,
les restes del respir en aire nou i en aliment!.

I avanço per camins de teoria
mentre el gat, al sol, somia.

Forat d'ozó

Hi ha claror que aspira
a perdurar, algun dia,
en una pintura
o en fotografia.
Hi ha claror que exalta,
de tan pura i alta.
Hi ha claror que encega,
Hi ha claror que encega,
que vibra i llampega.
I ara just aflora,
per un forat del cel,
claror que té l'anhel
de fer de torradora

David Jou. *El color de la ciència*, 1990

Quan parlem de bestiar de granja o visiteu un mas, o fins i tot quan parlem de paraules compostes com ara "cagamànecs", podeu fer memoritzar, segons l'edat, els poemes següents:

Cavall

Morro endavant,
boca rient,
potes volant,
crinera al vent.

Fort com un ruc,
viu com el foc,
sempre que puc
faig catacroc.

Porquet

Cua de tirabuixó,
morro per fer-te un petó,
cos rodonet i molt net:
sóc un simpàtic porquet.

Ricard Bonmatí

Bitxac

El xic bitxac bitxaqueja
a la punta d'una branca
o del mànec d'una aixada.
Cop de cua i cagarada!
Per això de cagamànecs
té la fama ben guanyada.

Celdoni Fonoll. *Veus d'ocells*. Barcelona: Lynx Edicions, 2000

I, quan els vostres alumnes ja siguin uns apassionats de la poesia i parlevin de música, somnis i natura, o bé de la mort de l'àvia d'un d'ells, ja podeu presentar-los els lírics poemes:

**Brilla més / el diumenge / el blau opalí
de les constel·lacions**

Salten les tecles del piano
com esclats de cristall
escales de paper de seda
camins de sucre candí

neix la veu al fons
de les arrels
puja i baixa les escales
amb sabates de plata
si ve la son
els arbres dansen.

Albert Ràfols Casamada
Mites i somnis. La Magrana, 1986

Rústica padrina

Rústica padrina que cerns la farina,
que gires les figues damunt el terrat,
que adorms a la falda el nin o la nina
i arranques les herbes que creixen pel blat;
rústica padrina que saps la doctrina,
que mai no parlaves sense humilitat,
rústica padrina que et creus teranyina,
seràs seda fina per l'eternitat.

Maria Antònia Salvà. *Cel d'horabaixa*.
A: *Antologia poètica*. La Magrana, 1996

Un cop el mestre, doncs, ja té un bon recull de poemes adequats a l'edat i a les característiques del grup classe i uns quants llibres a l'abast amb aquests poemes i d'altres, ha d'anar-los presentant i fer que els infants s'hi meravellin, i que els memoritzin i recitin amb el seu estil personal. El sol fet de sentir, llegir o recitar un poema ja té molt valor. Però, per treure'n encara més profit, us concreto tres propostes clau per treballar la poesia creativament.

L'obra d'art només acaba de ser creada, útil, quan algú la fa servir. I també la persona necessita ser mirada, usada, quan diu "Mireu què sé fer" després de fer una cosa creativa (encara que sigui fer simples equilibris sobre una barana). Per això la meua primera proposta d'utilitzar el poema és *interpretar-lo*: viure'l a fons llegint-lo i recitant-lo com dient "Mireu un tros de mi". La segona proposta, que només us insinuo, és *treballar-lo lligant-lo a altres arts*, com la música o la pintura. Per exemple, al poema "Brilla més..." ¿quina música li seria bessona? Però no pas una música per acompanyar la lletra (cosa que també es podria fer), sinó una per escoltar al costat del poema. Això mateix pot dir-se en relació a l'escultura o la pintura: ¿quina obra plàstica ja feta o que puguem fer el podria acompanyar? I fer un llibret de poemes personal, etcètera. I la meua tercera proposta, que ara desenvolupo, és *recrear-lo*. Com diu Jover:

¿Què fer amb la cosa llegida?, ens preguntàvem. Aquí va una altra possible resposta: animar-nos a reescriure-la, perquè aprenent a jugar amb el to d'una narració serem potser també capaços de posar un xic d'humor en algun episodi enutjós de la nostra vida; perquè alterant el punt de vista veurem que la història tal com ens l'han contada no és sinó fruit de la percepció d'un precís narrador; perquè explorant les possibilitats del llenguatge poètic serem també capaços de posar en paraules el que ens passa per dins. (Jover, 2007: 151)

5. Proposta de lectura creativa i re-creativa de poesia

5.1. Com presentar un poema als alumnes (amb una bona motivació prèvia):

5.1.1. Recitant-lo de memòria.

5.1.2. Llegint-lo en veu alta:

- Sense que els alumnes tinguin el text al davant, o
- Amb el text escrit a la pissarra, o en fulls individuals.

5.1.3. Fent-los escoltar la recitació o lectura que en fa el mateix autor: en directe si ve a l'escola, o en vídeo, per exemple a través del recomanable web de la Universitat de Barcelona www.viulapoesia.com.

5.2. Com fer-los viure intensament la recepció del poema:

5.2.1. Comprensió:

- Explicació, prèvia o no, d'expressions difícils, imatges, etc.

5.2.2. Entonació:

- En primer lloc, imitant l'entonació que proposa l'adult;
- En segon lloc, aconseguint un estil propi, un cop superada la dicció mecànica que requereix tota lectura preparada i tota memorització.

5.2.3. Memorització: Cal memoritzar el poema a còpia de rellegir-lo, per tal d'evitar canviar-ne sons o paraules, ja que les males memoritzacions són molt difícils de corregir, sobretot en el cas d'alumnes amb dificultats expressives.

5.3. Com ajudar-los a dialogar amb el poema: imitant-lo, recreant-lo

Hi ha dues maneres d'imitar: una d'utilitària, gorrionista o parasitària (com els lloros), que és imitar els resultats. I també una altra, que és imitar la lliçó implícita i descobrir que tu també pots inventar. (Aracil, 1994: 209)

5.3.1. Calc vers a vers de la forma d'un poema: Com ara el poema endevinalla "Conill" que el 2005 va escriure un alumne de cicle superior de l'escola Bernardí Tolrà de Vila-rodonà com a rèplica al meu "Tortuga". Una relativament bona imitació, que també posa ironia al vers final:

Tortuga	Conill
A poc a poc va fent camí; arriba a un lloc, ja pot dormir: amaga el cap, i els peus també: tota ella hi cap, ¡i passi-ho bé!	Ràpid, ràpid va pels camins; arriba a un lloc, ja torna cap aquí: fent saltirons saltant per allà... Tot ell l'he vist, ha mort, menjant-me'l estic.

Ricard Bonamí

Un alumne de 6è

Podeu recitar-los (i donar-los escrit) el meu poema d'estructura calcada de la de "Si la barqueta es tomba", fer que s'adonin que hi he fet servir un préstec poètic (textual): el segon vers; i fer que en componguin de similars seguint la mateixa estructura i amb un vers prestat:

Si l'orelleta et xiula,
nena, no tinguis por,
posa els dos peus a terra,
que és el despertador.

Ricard Bonamí

Si la barqueta es tomba,
nena, no tinguis por,
alça la corda enlaire
i canta una cançó.

Popular

5.3.2. Imitació de la forma embarbussada i rítmica d'un poema: Podeu proposar-los que imitin poemes en què predomini l'embarbussament o joc de sons, com ara els gairebé ballables (a ritme de rap) "Tam-tam", "Violí" i "Flabiol i tamborí" de Miquel Descot (del llibre *Més música, mestre!*) i "O carrizo" [ei: unha: és una *n* gutural] del poeta gallec Manuel María (del seu llibre reeditat el 1990 *Os sonhos na gaiola*. Vigo: Edicions Xerais de Galicia) i que us transcriu amb la meua traducció textual al costat. O memoritzar l'embarbussament popular basc que us transcriu (el primer i principal vers del qual vol dir 'Els boccs banyes caragolades tenen', i en el qual us marco en negreta la síl·laba tònica de cada paraula) i que em va ensenyar Itziar Zubizarreta quan, l'any 2006 (dins el preciós bosc artístic que ella i les seves col·laboradores van portar del País Basc), tots dos vam muntar a la ciutat de Lleó un taller de recitació de poesia en quatre llengües amb grups d'alumnes lleonesos de primària.

Akerrak adarrak okerrak ditu.
Akerrak okerrak adarrak ditu.
Adarrak okerrak akerrak ditu.
Okerrak akerrak adarrak ditu.

Popular

O carrizo

O carrizo, carriceiro;
o carrizo, carrizón.
¡O carrizo pequeneiro
do tamaño dun botón!

O carrizo fai o niño
moi redondo, ben lousado.
¡O carrizo pequeniño!
o carrizo carrizado!

O carrizo fai a casa
ben lousada, ben cuberta.
¡E a choiva non a pasa
anque ten a porta aberta!

¡O carrizo, carriciño!
¡O carrizo, carrizota!
¡O carrizo fai o niño
semellante a unha pelota!

El caragolet

El caragolet, caragolinet,
el caragolet, caragoló.
¡El caragolet petitonet
De la mida d'un botó!

El caragolet fa el niu
molt rodó, ben enllosat.
¡El caragolet petituu!
¡El caragolet caragolat!

El caragolet fa la casa
bien enllosada, bien coberta.
¡I la pluja no la traspasa
tot i que té la porta oberta!

¡El caragolet, caragoliu!
¡El caragolet, caragolota!
¡El caragolet fa el niu
semblant a una pilota!

Manuel María

I és que, de la mateixa manera que presentem a classe poemes en el català de les Illes o del País Valencià, també hi hem de presentar poemes en altres llengües, i amb més raó si tenim algun alumne que les parla o les entén. La meua reeixida experiència personal a Lleó m'ho va confirmar. Abans de recitar poemes en castellà, prèvia explicació, en vaig recitar en català, entre els quals hi havia el “Violí” de Desclot, i en gallec, entre els quals hi havia “O carrizo”. I és que precisament vaig triar poemes que tinguessin, a més de ritme, un joc de sons captivador, que són els millors per familiaritzar-se amb la musicalitat i la sonoritat d'una llengua.

5.3.3. Resposta al que afirma un poema: Podem contestar a l’“Eruga processionària” de Miquel Desclot (*Bestiolar de la Clara*) amb la rèplica rítmica que hi podria fer un infant:

Eruga processionària

—Cap-i-cua-cap-i-cua-
per-no-perdre'ns-pel-camí-
ens-agrada-anar-en-corrua-
a-menjar-nos-tot-un-pi.

Miquel Desclot

Erugues barrudes

—Doncs-no-vull-que-us-el-mengeu-
ni-que-em-feu-picor-en-els-ulls.-
Cap-i-cua-cap-i-cua,-
ja-podeu-marxar-d'aquí.

Ricard Bonmatí

5.3.4. Imitació del contingut i l'estil d'un poema:

5.3.4.1. Imitació d'una endevinalla:

En primera persona imitant “M'arrossego com un cuc...” per fer “Nedo a l'agua com un peix...” referint-nos a la granota; o en segona imitant el meu “El teu nas ben bé és un braç...” per fer “El teu coll sembla una grua...” per descriure la girafa; o, per fi, en tercera persona per compondre una endevinalla sobre el pigot imitant la meua:

Estrella de mar

Amb cinc mans s'obre les ostres,
¡treu l'estómac per menjar!,
i, quan s'ha acabat les postres,
¡va i se'l torna a embutxacar!

Ricard Bonmatí

Pigot

Amb el bec forada l'arbre,
...
...
...

5.3.4.2. Imitació d'un poema basat en una descripció enumerativa:

Imitant “Al meu poble la gent compra”, podeu posar un verb per a l'enfilall de substantius que vulgueu presentar a tall de llista descriptiva. Però també podeu imitar el meu “Pessebre màgic” enumerant sense verb inicial elements adjectivats (*Muntanyes de suro...*), d'altres que facin accions simples (*i els ànecs, nedant*) i d'altres que en frases atributives siguin assignats a funcions xocants (*la neu és farina*), per acabar amb una funció encara més xocant i tendra (*i Déu un infant*). Passa una cosa molt similar al meu poema “La bruixa”. Un cop coneguts aquests tres poemes, cada alumne (o bé tot el grup classe) pot fer un poema de descripció enumerativa de casa seva, el pati de l'escola, el carrer, el zoo, el parc, el bosc o la platja. L'hort i el futbol podrien quedar més o menys així:

El meu hort

Al meu hort tothom treballa:
cucs i fems fan de cuiners,
i un espantaocells de palla
va fent fora els malfeiners.
 Les abelles van que volen
 passejant de flor en flor,
 i així escampen tot el pol·len
 i es fan fruits d'allò més bons.
Quatre canyes fan barraca,
com els indis de l'Oest,
perquè hi pugui la tomaca,
la mongeta o el pesolet.
 L'aigua corre per les plantes
 fent l'ofici de cambrer
 i serveix als qui en demanen
 l'aliment que els va més bé.
Les arrels, menja que menja,
i les fulles, respirant.
El meu hort és una festa,
p'ró es fa festa treballant.

Ricard Bonmatí

Futbol

Herba ben verda,
ratlles ben blanques
i una pilota;
i moltes botes,
quaranta-quatre,
donant puntades
volen ficar-la
dins una porta
que té una xarxa,
mentre que un home
vestit de negre
i en calça curta
igual que els altres,
xiula que xiula
amb un xiulet:
"Si no et comportes,
¡cap al banquet!"

Ricard Bonmatí

5.3.4.3. Imitació d'un poema irònic de crítica de coses contra persones:

Imitant la queixa que fa el "Violí" de Desclot (i havent preguntat als alumnes si no semblen ben bé gemecs aquells nyigo-nyigos que esgarrifen quan el toca un aprenent) i també "La protesta de dilluns" de Marc Granell o altres poemes del seu llibre *El ball de la lluna* (Tàndem, 2003), podem fer el poema protesta que podrien fer contra nosaltres un parell de sabates, un llit o una cadira:

La protesta de dilluns

Dilluns està ja molt fart
que la gent, només desperta,
l'insulte com si fos l'únic
culpable que hi ha a la terra
de tots els mals que al món passen
perquè s'acaba la festa.
Indignat, escriu i firma
una carta de protesta
que envia a qui correspon.
I qui correspon contesta
dient-li que la setmana
està ja del tot completa
i que qui dilluns va nàixer
per sempre dilluns es queda.

Marc Granell

La cadira parla

El que amb dues potes camina
i diu que és un mico molt savi,
el primer que fa quan arriba
és cercar-me a mi, la cadira.

I a mi, que m'agradaria
que em volgués per 'nar a ballar,
només em vol per a una cosa:
que li aguanti un tros de pa...

Un tros de pandero més gros
que una casa de pagès
que, quan no es pot aguantar,
em perfuma amb els seus pets.

Ricard Bonmatí

5.3.4.4. Imitació d'un poema basat en ordres per fer una acció:

Imitant el meu "Panellots", que és una recepta que inclou les ordres de rentar-se les mans, picar les ametlles, etc., podeu compondre col·lectivament un poema que

reculli les ordres d'entrar a classe, o bé les de llevar-se per anar a escola, inspirats en "M'he llevat", però en la forma d'ordre. I tot seguit podeu presentar-los (i més si amenaça tempesta) la contundent "Cançó de la tempestat", que conté una ordre final que incita a despertar-se i posar-se de bon humor. I també (si som al març) la "Cançó d'abril", que també conté un clar desig de llibertat, optimisme i gosadia i que acaba amb una ordre: deixem de ser ximples i rondinaires i sortim d'aquest racó d'autoreclusió hivernal o simplement narcisista i conformista de mirar-se el melic i no parlar amb ningú.

Cançó de la tempestat

Gotellada a l'empedrat,
horitzó llampeguejat,
tempestat!

I el vicari esparverat
i s'enfonsa l'envelat,
i tot va desguitarrat,
tempestat!

Cruix la biga i el terrat,
la vellarda s'ha senyat,
tempestat!

El paraigua s'ha esbotzat;
visca el xàfec descordat
que apaivaga el gos i el gat,
tempestat!

Tempestat, si t'hem cridat,
desensonya l'ensonyat,
tempestat!

De bon grat o de mal grat,
obre el cor enfurrunyat,
ben obert de bat a bat,
tempestat!

Josep Maria de Sagarra

Cançó d'abril

Hi tornarem al sol-solet!
Tira el braser per la finestra,
llença la capa i el barret!
Que vingui el sol com una festa
i ja no vull sentir més fred.
Oh, quin airet!

Ja les paraules prenen ales
i no cal dir-les sota veu,
que en pensament tinc mar i cales
i cama nua fins al peu.
Adéu, mimoses i nadales:
clavells veureu.

Fugi l'hivern, fugi la por.
Morir? Quan no s'arrisca gaire.
Hem de sortir d'aquest racó
—deixem-hi el pec i el rondinaire:
sortim a l'aire germinal
amb ulls d'infant, que miren alt.

Clementina Arderiu

5.3.4.5. Imitació d'un poema relat d'experiència difícil amb final feliç:

Com ara "El nom" de Clementina Arderiu, que, amb una tornada (*Clementina em dic, / Clementina em deia*) que referma el missatge, consisteix en la narració d'un problema inicial amb algun diàleg (*però no t'escau; / és nom de princesa.*), fins que es resol en to triomfal. I podeu presentar (formant una constel·lació literària, com proposa Jover, amb la "Cançó de la tempestat", però ara amb visió negativa de la tempesta) el meu poema auca "Xancles", referit a unes colònies reals:

1. Estant de colònies
amb molta calor,
anàvem a l'aigua,
al riu, ben contents.

2. Hi anàvem amb xancles
baixades avall,
volíem mullar-nos
del cap fins als peus.

3. El que no sabíem
després de tres trons,
és que ens mullaríem
si vols com no vols.

4. De cop la tempesta
salvats i mudats,
contem aventures
de greus tempestats.

5. Pujant les pujades,
els peus patinaven,
les xancles trencades,
i alguns fins ploràvem.

6. Un cop dins la casa,
ens fa córrer tots
camí de la casa:
“¡Salvem-nos, socors!”

Ricard Bonmatí

El nom

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Altres temps jo fui
un xic temorega;
el nom m'era llarg
igual que una queixa
i em punyia el cor
quan les amiguetes,
per fer-me enutjar,
molts cops me'l retreien:
“Quin nom més bonic!
—deia alguna d'elles—,
però no t'escau;
és nom de princesa.”
“Ai, quin nom estrany!”
moltes altres feien;
i jo al fons de tot
sentia l'enveja
dels seus noms tan clars
de Maria o Pepa.

Però un any s'enfugí
i un altre any governa.
Aquell nom que abans
féu ma tímidesa
i es tornà després
una dolça fressa
sobre el llavi nu
—jo mateixa el deia—
ara m'és honor
i m'és meravella.
Cap nom no és tan bell
damunt de la terra
com el que l'amat
em canta a l'orella,
i entra en els recers
de l'ànima meua
i em puja al cervell
i em clou les parpelles.

Del cel de l'amor
tombava una estrella...
Ara el nom em lluu
damunt de la testa.

Clementina em dic,
Clementina em deia.

Clementina Arderiu

I ara els llegiu “Esclat joiós” de Teresa Bosch i els expliqueu que es va fer poeta quan vivia un tràngol: ingressada greu a l'Hospital del Mar de Barcelona. I resulta que el metge no deixava que els seus fills la visitessin a l'hospital fins que no fossin més grans, i ella patia. Però va tenir un esclat de joia quan per fi els van deixar anar a visitar-la (i, fent de nou constel·lació, podríeu presentar-los ara el poema del malastruc amb final infeliç: “Escarabat” de Rodoreda). I podeu aprofitar per llegir un altre sonet de Bosch; aquest, compost arran d'una visita de la qual va rebre un regal... ben estrany per a una dona de Sant Joan de les Abadesses.

Esclat joiós

He sentit unes petjades
allà al fons del passadís.
El doctor ha obert la porta
tot esguardant-me indecís.

El meu cor no pressentia,
trist i xop de tant plorar,
que arribés tanta alegria;
m'ho podia jo pensar?

L'hospital, pe'ls nens barrat...
pe'ls meus fills un lloc vedat
fins a edat més avançada.

Mes algú s'ha compadit:
els ha entrat, i a frec de llit,
Déu del cell!, quina abraçada!

Margarides blaves

Unes noies eixerides
m'han vingut a visitar.
Amb un ram de margarides
m'han volgut obsequiar.

Margarides totes blaves...
No ho entenc, m'he preguntat:
Què els heu fet? Van disfressades...
Són així les de ciutat?

Jo en collia per les prades,
color blanc i engalanades
amb botó al mig, daurat.

Se'm fa estrany la coloraina
amb la qual les empolaina
el mercat de la ciutat!

Teresa Bosch. *Pensaments vora mar*. Barcelona: Claret, 1993

5.3.4.6. Imitació d'un poema irònic referit a un o més animals

5.3.4.6.1. Sense imatges ni comparacions:

Com ara "Granotes" i "Mosques i mosquits" de Pere Quart i "La rana y la gallina" d'Iriarte. Proposta de compondre, individualment o de dos en dos, petits poemes irònics sobre animals (l'ós dels Pirineus, reintroduït), persones (ma mare, l'amo del meu treball, la meva mestra), plantes (l'ortiga), elements (el metro ple de gent, el tren que sempre fa tard, la platja atapeïda de gent), etc. Lectura davant del grup d'aquests petits poemes. Comentari dels companys sobre què hi manca. Treball personal de recerca a la biblioteca, secció "Poesia", de poemes breus que tinguin aquest caire, amb possible descoberta de més poemes del *Bestiari* de Pere Quart, i d'altres. En aquest procés de cerca, podem ensopegar amb la faula de La Fontaine traduïda per Xavier Benguerel "La cigala i la formiga", la que a l'estiu canta i balla, i la que feineja. "La Cigala, que es desviu..." I al final fan un diàleg molt bo. Seguint aquests models, i de dos en dos, escrivim diàlegs irònics d'un animal que respon a l'altre.

5.3.4.6.2. Amb imatges:

"El mosquit", "La puça" i "El cargolí" d'Enric Larreula, "Pingüi" de Pere Quart, i el meu "Medusa", a la qual, a causa de la forma i la transparència, atribueixo la missió impossible de fer ombra a l'home invisible, l'únic al qual serviria aquesta falsa ombra; i el poema encara conté la ironia que la cremor del sol a la pell es completa amb la coïssor de l'acció urticant del contacte amb la bestiola. Proposta de cercar més imatges al *Bestiari/ Animalari* de Larreula, al *Bestiari* de Pere Quart, a *Estimades feres* i en altres llibres (mosquit: trompetista; puça: passatger d'un gos taxi; cargolí: llogater de la seva "casa"; pingüi: vestit amb armilla i frac; talp: excavadora de pales; coll de la girafa: ascensor; plaga de llagostes: rebaixes; diplodocus: tobogan). Proposta de creació individual de poemes que continguin imatges que atribueixin noms a determinats elements, com ara bicicleta: cavall; avió: ocell; submarí: peix; etcètera.

5.3.5. Imitació d'un poema d'amor entre objectes personalitzats:

Com ara el poema "Los zapatos", que jo presento amb aquestes paraules ben sinceres: La poeta Carmen Gil, que té poemes molt divertits, ens diu que hi ha parelles inseparables com un parell de sabates. Doncs la veritat és que, abans de llegir aquest poema, jo de vegades li he dit sincerament a la meua dona, com una bromista declaració d'amor: "T'estimo com una sabata a l'altra sabata". Perquè és que no podem anar enlloc l'un sense l'altre. Escolteu, doncs (amb l'accent de Cadis de l'autora [fent mudes les "s", fluïxes les "d", i hacs aspirades les "j"], accent que també tenia el meu avi matern), el que li diu un botí a l'altre en l'amorós poema:

Los zapatos

¡Ay!, botín abotinado,
con la piel negro azabache
y tu dorado remache,
siempre te tengo a mi lado.

Juntos pisamos los charcos,
atrasamos el cielo
con las suelas en el suelo,
navegamos en cien barcos...

Y cuatro meses al año,
con los cordones atados,
dormimos bien arrimados
en un arcón de castaño.

Juntos nos haremos viejos:
nos zurcirá el zapatero
algún que otro agujero
por andar tanto y tan lejos.

Y al final de la andadura,
cuando digamos adiós,
iremos juntos los dos
al cubo de la basura.

Que un zapato pasa el rato
pegado al otro zapato.

Carmen Gil. *Papandujas y zarandajas*. Madrid: Hiperión, 2004

Poden fer poemes entre parelles d'objectes inseparables o que l'un vagi amb l'altre, com ara el raspall i la pasta de dents, el cap i la gorra, un parell de mitjons o de guants, etc.

5.3.6. Imitació d'un poema d'aventures amb préstec dels seus versos inicials:

Com ara el de Desclot "Formiga negra i formiga roja" o els meus "El meu follet" i "El meu fantasma":

Formiga negra i formiga roja

Un romanç us vull cantar
del destí d'una formiga
que era negra com la nit
i desperta com el dia.

...

Miquel Desclot

El meu follet

Vet aquí que una vegada
vaig anar-me'n a dormir
amb la taula ben parada
i els plats bruts per recollir.

El meu fantasma

Una nit de lluna plena
al castell del meu besavi
sento veus d'ànima en pena
que provenen d'un armari.

Ricard Bonmatí

Una vegada llegits els poemes sencers i, si pot ser, memoritzats, els doneu escrits els tres començaments i els demaneu que n'escullin un per continuar-lo a la seva manera i amb un argument i un títol diferents. El fet d'haver llegit i memoritzat uns poemes tan llargs (ho poden fer; entre d'altres de més curts, el meu del follet i "¡Que vénen els marcians!" me'ls han recitats classes senceres d'educació infantil), donarà als vostres alumnes molta facilitat per compondre versos d'un ritme similar (però sense cap directriu) i plens d'aventures divertides.

6. Descobrir, memoritzar i imitar poemes: viure vibrant amb sentiments fets paraules

Espero haver-vos sabut transmetre les meves bones vibracions com a educador i poeta per a infants. En resum, us proposo un treball obert basat en l'emoció per la paraula i per la vida, i us dono unes citacions i una bibliografia que us poden ser molt útils. Ara us toca a vosaltres opinar. ¿Veieu clara la memorització i la lectura creativa i *re-creativa* de poemes que us he proposat?

Ricard Bonmatí i Guidonet
Gener del 2008

7. Bibliografia bàsica per a la reflexió

Clementina ARDERIU (1985). *Contraclaror. Antologia poètica*. Introducció i selecció de Maria Mercè Marçal. Barcelona: La Sal, Edicions de les Dones (Clàssiques Catalanes; 6-7).

Lluís Vicent ARACIL (1998). *La mort humana*. Barcelona: Empúries (Biblioteca Universal Empúries; 114).

Penny RITSCHER (2003). *El jardí dels secrets. Organitzar i viure els espais exteriors a les escoles*. Barcelona: A.M. Rosa Sensat (Temes d'Infància; 45)

Àlex SUSANNA (2005). "La poesia a l'escola: mala peça al teler". *Barcelona Educació*, monogràfic 1 (febrer).

Guadalupe JOVER (2007). *Un món per llegir: Educació, adolescents i literatura*. Premi Rosa Sensat de Pedagogia 2006. Barcelona: A.M. Rosa Sensat (Premis; 4). [Orig.: Octaedro, 2007]

8. Uns quants llibres de poemes per ordre de publicació

PERE QUART. *Bestiari* (1a ed. 1937). Barcelona: La Galera, 1997.

Recull de poemes per a petits i grans (tria: M.A. Pujol i Tina Roig). Barcelona: Kairós, 1978.

Esteve BUSQUETS. *Els animals segons el poble*. Barcelona: Millà, 1987.

Els ocells (tria d'Eulàlia Valeri). Barcelona: La Magrana, 1987.

Ricard BONMATÍ. *Estimades feres (bestiari)*. Madrid: Bruño, 1990.

David JOU. *El color de la ciència*. Barcelona: Comissió per a l'Estímul de la Cultura Científica. Generalitat de Catalunya, 1990.

Miquel DESCLOT. *Bestiolar de la Clara*. Saragossa: Edelvives, 1992.

Enric LARREULA. *Bestiesari*. Madrid: Bruño, 1995 / *Animalari*. Barcelona: Cruïlla, 2007.

Celdoni FONOLL. *Veus d'ocells*. Barcelona: Lynx, 2000.

Miquel DESCLOT. *Més música, mestre!* Barcelona: La Galera, 2001.

Marc GRANELL. *El ball de la lluna*. València: Tàndem Edicions, 2003.

Maria Dolors PELLICER. *Versos diversos*. Alzira: Bromera: 2003.

Ricard BONMATÍ. *L'any tirurany*. Lleó: Cadí, 2003 (2a ed. 2007).

Carmen GIL. *Papandujas y zarandajas*. Madrid: Hiperión, 2004.

Poesies amb suc (tria de Miquel DescLOT). Barcelona: La Galera, 2007.

9. Altres poemes recomanables

De Núria ALBÓ: "La pluja" (*M'ho ha dit el vent*. Barcelona: Columna, 2001).

De Clementina ARDERIU: "Arbres" i "Passa, vent".

De Richard EDWARDS / Miquel DESCLOT: "A un cuc en una poma" (*Poesies amb suc*. B.: La Galera, 2007).

D'Ana María FERNÁNDEZ: "¡Plin! ¡Plin! ¡Clan!" (viulapoesia.com).

De Celdoni FONOLL: "Oreneta" i "Blauet" (*Veus d'ocells*. B.: Lynx Edicions, 2000).

De Gloria FUERTES: "La prima Primavera" (viulapoesia.com).

De Carmen GIL: "El ratón" i d'altres (*Papandujas y zarandajas*. Madrid: Hiperión, 2004).

D'Antonio A. GÓMEZ YEBRA: "El cerdo" i "Preposiciones" (viulapoesia.com).

De David JOU: "Cristall" (*Joc d'ombres*. B.: Columna, 1999).

De Joana RASPALL: "El cant del grill" (*Serpentines de versos*. B.: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000), "El pollet" (*Degotall de poemes*. B.: La Galera, 1997) i "La ballarina" (*Com el plomissol*. B.: La Galera, 1998).

De Gloria SÁNCHEZ: "Mosquito" (viulapoesia.com).

De Carmen SANTONJA: "El grajo presumido" (viulapoesia.com).